

Andrea Gričová: Topos příchodu praotce Čecha

(posudek vedoucího diplomové práce na oboru Český jazyk a literatura na FF UK v Praze)

Cíl práce, její účel a směřování

Jakkoli se to může ze samotného názvu zdát, nejde a nemá jít o práci literárněhistorickou, ale naratologickou. Analogicky např. k analýzám české prózy, které v Heterocosmických II a III nabízí Lubomír Doležel, by práce měla rezignovat na literárněhistorickou kontextualizaci a brát jednotlivé verze legendy o příchodu praotce Čecha jako jednotlivé varianty příběhu, na nichž je pak možné pozorovat a interpretovat proměny jak samotného příběhu, tak i jeho způsobů podání. Podle původního zadání tedy měla vzniknout práce o příběhových variantách, pracujících se stejnými základními prvky, ale rozhrávajícími pokaždé jinou narativní „hru“, a tudíž nabízejícími i jiná významová vyznění. Tento účel se podařilo naplnit pouze částečně, protože výklad Andrey Gričové se nedokázal zcela oprostit od literárněhistorických, ba i medievalistických či antropologických kategorií a nedokázal překročit rovinu výčtové popisnosti.

Metodologie

Práce by měla být naratologickou analýzou, ale bohužel mísí tento zřetel s dalšími metodologiemi a oblastmi bádání, jako je mytologie, historiografie či antropologie. Je zřejmé, že takto hybridně nastavené rámce nemohou nabídnout kompatibilní terminologii ani konceptuální rámce. Práce se tudíž nutně opírá o teze a výklady, k jejichž zdrojům poctivě odkazuje, ale neprokazuje bohužel schopnost rozlišit a udržet jednotné ohnisko, které by vyznačovalo zřetel, který by rozlišoval, co bude bráno v potaz a od čeho bude důsledně odhlíženo. Práce tedy zaznamenává vše, co se jeví jako podstatné, podnětné či zajímavé. Vychází i z velmi produktivních a vůči materiálu dobře aplikovatelných postulátů teorií fikčních světů, ale odborně jako jiný naratologický aparát tyto postuláty spíše jen ilustruje či mechanicky aplikuje.

Práce s odbornou literaturou

Na rozdíl od většiny prací, kde obvykle určitá část relevantní odborné literatury chybí je v předložené diplomové práci odborné literatury až příliš: Jak již bylo řečeno, Andrea Gričová vychází z různorodých zdrojů a nechce se spolehnout jen na naratologickou interpretaci a výklad beletristických textů různých verzí legendy. Tím vzniká již zmíněná hybridnost: Práce nabízí celou řadu pozoruhodných konstatování a postřehů, ale v průběhu čtení na ní není zcela patrné, odkud kam a proč se postupuje, jak se průběžně výklad problematiky vrství a co jsou závěry či teze z hlediska výkladu zásadní a co naopak jen pomáhá argumentaci a je podružné.

Styl a prezentace

Výklad je podán se zřetelným úsilím o srozumitelnost. Celkově ale snad až příliš dodržuje pravidla autoritativního učitelského výkladu, který konstatuje, definuje, charakterizuje, aniž by ale reflektoval (a dával najevo), proč postupuje právě tak, jak postupuje. Výklad dobře zprostředkovává materiál, který je parafrázován a charakterizován, ale ulpívá na líčení tohoto materiálu a na charakterizaci starých děl za pomoci nové terminologie. Někdy je už takováto kombinace docela produktivní, jindy nabízí jen jiné vyjádření téhož, co už bylo – jiným slovníkem – vyjádřeno dávno před tím, než se konstituovala naratologie jako autonomní disciplína.

Celková koherence a akademická disciplinovanost

Práci poněkud škodí, že nedokázala zohlednit veškeré podstatné verze, které české písemnictví ohledně příběhu o praotci Čechovi nabízí (nemám na mysli pochopitelně novodobé parafráze, adaptace, aluzivní rozvíjení atp., ale jen výskyt pověsti v historické éře od Kosmy k Hájkovi z Libočan). Volba několika vzorků totiž nenabízí zřetelné odlišení příběhových prvků, které mají charakter „jádra“ a vyskytují se neodmyslitelně, od prvků „satelitních“ a snáze zaměnitelných. Při větší materiálové šíři by vzrostla i frekvence dílčích posunů a role jednotlivých mikro-složek, z nichž se příběh skládá. Přesto myslím práce nabízí dostatečně nosné obrysy a naznačuje potenciál, který celé téma má.

Z hlediska akademické disciplinovanosti splňuje práce parametry; je možná až na škodu, že se Andrea Gričová zvolených odborných zdrojů drží až tak rigidně a že respektuje autoritativnost, s níž své teze předkládají. Větší odstup by v tomto případě snad umožnil i méně ilustrativní, popisně konstatující typ výkladu, který by se otevíral dalším produktivním otázkám a nekončil by na rovině zdánlivě nevyvratitelných konstatování.

Práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji její hodnocení známkou na škále mezi **velmi dobře** a **dobře**.

V Praze dne 23. 1. 2018

Prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.